

ATT FÅ BESTÄMMA SJÄLV – Kan tillgängligheten för besökarna på händelseriket Lagunen ökas med streckkodsläsaren B. A. Bar?

2006-05-07

Carola Klint Edlund

Leg. arbetsterapeut

KOMMUNIKATIONSENHETEN

Box 17903

118 95 STOCKHOLM

08-690 60 82

carola.klint-edlund@sll.se

Innehållsförteckning

Sammanfattning	sid. 3
BAKGRUND	sid. 5
SYFTE	sid. 7
MÅLGRUPP	sid. 7
METOD	sid. 7
Urval av deltagare		
Framtagning och anpassning av material och miljö		
Genomförande av studien		
RESULTAT	sid. 9
DISKUSSION	sid. 11
Referenslitteratur	sid. 14

Bilagor

Bilaga I	Dörrskylt
Bilaga II	Skattningsschema
Bilaga III	Skattningsskala
Bilaga IV	Bruksanvisning

Sammanfattning

Lagunen är ett av de två Händelserikena inom Handikapp & Habilitering. På Lagunen erbjuds ungdomar och vuxna personer med omfattande motoriska och kognitiva funktionsnedsättningar sinnesstimulering. Det finns sex olika rum; båtrummet, vita rummet, bollrummet, mörka rummet, massagerummet och musikrummet. Besökarna kan även använda Slingan för s.k. upplevelsekörning. I rummen finns möjlighet till närhet, kommunikation samt samspel och syftet med besöket är att locka besökaren till såväl aktivitet som avslappning utifrån varje persons behov och förutsättningar. Besökaren uppmuntras att göra egna val.

Medel söktes och beviljades från Kompetensforum inom Handikapp & Habilitering för att genomföra en studie där vi ville ta reda på om en streckkodsläsare (B. A. Bar) kunde öka möjligheterna för besökare på Händelseriket att vara mer delaktiga vid olika val under besöket.

Syftet med föreliggande studie var att ge ett begränsat antal personer möjlighet att vara delaktiga i val av rum, musik och aktivitet i rummet då de besökte Lagunen samt att få kunskap om hur informationen skall vara utformad för att dessa personer på tidig utvecklingsnivå skall förstå vilka valmöjligheter de har.

Inom ramen för studien gjordes en litteratursökning för att få inblick i och ökad förståelse för begåvningsstödjande insatser/hjälpmedel. I litteraturen beskriver flera författare (Svensk, 2001; Bond m fl, 2002) att fotografier är ett utmärkt hjälpmedel då någon vill planera, föreställa sig något eller komma ihåg. Fotografiet kan vara en förutsättning för personer med kognitiva svårigheter att ta initiativ. Flera författare anser också att en bilds innehåll kan förstärkas med ljud och/eller musik.

För att möjliggöra användandet av B. A. Bar krävdes bl a att det gjordes en del anpassningar i miljön. Förberedelserna var relativt tidskrävande men gav i gengäld ett mycket strukturerat informationsmaterial. Rummen, miljön, personal och CD-fodral fotograferades. Bilderna strukturerades i en pärm. Informationsskyltar utanför varje rum togs fram. Bilderna förstärktes med inspelat ljud och/eller musik på B. A. Bar, som är en streckkodsläsare, där varje streckkod kan vara ett intalat meddelande, ett inspelat ljud eller inspelad musik. Den självhäftande streckkoden kan placeras på en bild, teckning, föremål. Då B. A. Bar riktas mot streckkoden läser den det inspelade meddelandet.

I studien deltog sju personer, sex kvinnor och en man, i åldrarna 11- 66 år. Tre av besökarna använder kommunikationshjälpmedel redan. Personerna besökte Lagunen mellan ett till sex tillfällen under de tre månader studien pågick, alltid tillsammans med en medföljare, som kände dem väl. Medföljaren hade fått en muntlig introduktion av hur man använder B. A. Bar samt det informationsmaterial, som tagits fram inför studien. Efter varje besök skattades användningen enl. ett strukturerat skattningsschema.

Alla deltagarna behövde hjälp att använda B. A. Bar Fyra av de sju besökarna tyckte att B. A. Bar var lätt att använda. B. A. Bar användes av alla besökarna vid val av musik, oftast val mellan två CD-skivor som presenterades framför dem. Tre av besökarna använde kodläsaren då de i samband med nästa besök skulle välja rum.

Skyltarna utanför dörren till de olika upplevelserummen användes inte av någon av deltagarna. Man visade inget intresse för att välja aktivitet med hjälp av bilder och ljud i pärmen, som fanns i caféet utanför rummet. de skulle besöka.

Studien visar att personer på tidig utvecklingsnivå är hjälpta av att få hjälp med att strukturera sina valmöjligheter för att man skall kunna göra egna val. Valen bör ske i direkt anslutning till användningen.

Att välja direkt på föremål, dvs. CD-fodral, där innehållet på två olika skivor presenterades med att man spelade upp den första låten, visade sig uppfylla de flesta av besökarnas behov. Vid det första valet kunde det vara fel skivor, vilket oftast bekräftades med grimaser eller huvudskakning, men fick man då två nya skivor presenterade för sig fungerade det som regel. Valet av vilka skivor som presenterades var ofta medföljarens men som besökare hade man möjlighet att säga nej.

B. A. Bar kan troligen ersättas av enklare produkter, t ex samtalsapparater i form av en knapp med ett inspelat information, på skyltarna utanför rummen. Möjlighet till kortare meddelanden skulle då alltid vara tillgängliga för besökarna.

Det finns många olika orsaker till att ingen av deltagarna i studien valde att välja aktivitet utanför rummet, en kan vara att det är svårt att spela in rättvisande ljud, en annan att bilderna är svåra att tolka och en tredje kan vara att välja en aktivitet ur en pärm är alldeles för långt bort från verkligheten för dessa besökare.

Man kan sammanfatta studien med ett citat "alla har behov av hjälp för att göra omvärlden förståelig och överskådlig, för att vara trygg och för att kunna utveckla sig och uttrycka sina behov och önskningar" (Winlund, 1996) ett hjälpmedel är inte bara en apparat det kräver ofta en omfattande förberedelse och inte minst möjlighet till inläring.

BAKGRUND

Lagunen är en av elva verksamheter inom Läncentret och vänder sig med sina upplevelserum och Slingan till personer i ålder 11 – 65 år boende i Stockholms Läns Landsting.

Rummen har olika teman; massagerummet, musikrummet, mörka rummet, båtrummet, vita rummet, bollrummet och caféet samt Slingan. Olika färger, ljud- och ljuseffekter, musik, lukt, vatten, luft, vibrationer och rörelser används för att stimulera och motivera till interaktion, kommunikation och utveckling. I rummen finns möjlighet till närhet, kommunikation samt samspel och syftet är att locka besökaren till såväl aktivitet som avslappning utifrån varje persons behov och förutsättningar. Besökaren uppmuntras att göra egna val.

Som besökare kommer man alltid med någon man känner väl. Medföljaren får introduktion och handledning i förhållningssätt och hur rummen kan användas. Besökaren kan komma till *Lagunen* en gång i veckan. Man är i rummet en timme per gång. Det finns möjlighet att välja på musik, som finns listad i en pärm eller ta med sig egen.

I det dagliga arbetet på Händelseriket *Lagunen* sker ingen utprovning av hjälpmedel. Däremot finns olika anpassningar av styrdon/kontakter i de olika rummen för att besökare själva skall kunna bli sätta på eller stänga av ljus- och ljudeffekter. Vid handledning, studiebesök på andra Händelseriken samt besök på kurser och mässor väcks ofta frågan om hur våra besökare själva skall få möjlighet att vara delaktiga i de val som förekommer. Vid en produktgenomgång föll våra blickar på B. A Bar. Kunde det vara något? Den såg ju trevlig ut! Verkade lätt att hantera!

B. A. Bar är ett relativt nytt hjälpmedel för personer med tal- och språksvårigheter, återförsäljare i Sverige är Komikapp-Rehatek AB. Barbar är en s.k. streckkodsläsare, där varje streckkod kan vara ett intalat meddelande, ett inspelat ljud eller inspelad musik. De självhäftande streckkodsetiketterna kan placeras t ex på bilder, teckningar, fotografier eller föremål. Då *B. A. Bar* riktas mot streckkoden läser den av det inspelade meddelandet.

B. A. Bar finns uppförd på Hjälpmedelsinstitutets förteckning över "Bra hjälpmedel, Samtalsapparater, portabla (214209)" men är inte listad på hjälpmedelscentralernas s.k. "Klokalista". Hur får vi tag i en *B.A.Bar*? Kan den lånas? Vad kostar den? Den kunde inte lånas. Hur får vi fram pengar? Efter flera om och men beslöt vi att skriva ett projekt PM som skickades till Kompetensforum. Efter diverse omarbetningar fick vi pengar för inköp och lönedel så att en av oss kunde ägna sig åt förberedelser och sedan skriva slutrapporten. Övrigt arbete skulle ske inom ramen för verksamheten och av de olika team-medlemmarna.

Då besökarna på *Lagunen* är en mycket heterogen grupp på tidig utvecklingsnivå med stor åldersspridning kändes det viktigt att fördjupa sig i vilka krav som ställs på verksamheten för att introducera ett nytt hjälpmedel varför en litteraturstudie gjordes inledningsvis.

Litteraturstudien visade bl. a.:

□ *Att Personer med stora medfödda och/eller förvärvade motoriska och kognitiva funktionsnedsättningar har få möjligheter att själva vara delaktiga i vardagen.* Man har en tendens att fördjupa sig i vad dessa personer med grav utvecklingsstörning och/eller förvärvad hjärnskada inte kan istället för att se vad de kan.

□ *Att en persons möjligheter att vara självständig i en situation är beroende av många olika förutsättningar* som t ex intresse, tidigare erfarenheter, eventuella rörelsehinder, begåvningsnivå, omgivningens attityd mm. Men ingen människa har ett handikapp som någon slags egenskap han/hon alltid bär på. "Handikappet är 'glappet' mellan en persons förutsättningar och miljöns krav" (Lindström & Wennberg, 1996). Personens erfarenheter av föremål och föremåls funktioner är av stor betydelse för att de ska förstå vad som händer runt omkring. Omgivningens reaktioner är avgörande för lärandet.

□ *Att vi använder oss av ca 20 000 ting i vår vardag.* Det är orimligt att begära att vi skall kunna hantera alla, och att antalet begåvningsmässigt svåra situationer blir allt fler (Lindström & Wennberg, 1996; Svensk, 2001). Författare som Svensk menar att det därför är viktigt att produkterna designas så att de innehåller få moment eller att man blir "vägled" så att man inte behöver komma ihåg hela sekvensen i huvudet.

□ *Att begåvningsstöd är allt man gör för att kompensera olika nedsatta funktioner i begåvningen.* Stödet gör det möjligt att lättare förstå och hantera vardagen och omvärlden. Syftet med begåvningsstöd är ökad självständighet. Det innebär att man t ex ska kunna förstå information, planera och passa tider (www.vardguiden.se). Begåvningsstödet är också en hjälp och ett förhållningssätt för de som lever och arbetar med personer med kognitiva funktionshinder. Man kan t ex underlätta för en utvecklingsstörd person om man talar tydligt och konkret och gärna visar vad man menar genom att peka, använda bilder eller tecken.

□ *Att välja är en naturlig del av planeringen.* För att göra ett val krävs att man kan ta fram alternativ och kan ta ställning till konsekvensen av de olika alternativen. Det är viktigt att skilja på att själv kunna hämta information när man behöver den och att någon annan ger information när de kan eller vill.

□ *Att alla bilder/symboler kräver inläring och symboler måste vi komma överens om innan de används.*

På en föreläsning (2004, Studieförbundet Stockholm) berättade Anders Bond hur han med musik och ljud har förstärkt bildens innehåll så att även personer på mycket tidig utvecklingsnivå kan lära sig att tolka symboler/piktogram bilder. Enl. Göransson (1982) är man på en måttlig begåvningsnivå om man förstår att t ex ord och bilder representerar ting och händelser som inte är närvarande. För en person med måttlig utvecklingsstörning skall all information vara symboliserad med bilder och/eller fotografier. Arne Svensk (2001) skriver i sin licentiatuppsats att "för att en artefakt (föremål skapade av människor) eller företeelse skall vara tillgänglig för en person med utvecklingsstörning bör den stödja personens upplevelse av sammanhang, trygghet, erfarenhet/minne och precision".

Vi har kunnat konstatera att precis som vi på Händelserikena har flera författare funnit att personer med flerhandikapp ofta kan ha speciella svårigheter att kommunicera sina behov, önsknings och drömmar. Det krävs special kunskap och stor inlevelseförmåga hos medföljaren. Kognitiva föremål, t ex tekniskahjälpmedel av olika slag, kräver ofta att man lär in något nytt vilket ibland kan ta lång tid. Hjälpmedlen gör oss människor inte smartare utan förändrar aktiviteten så att den kan utföras på ett annorlunda, ofta mindre abstrakt sätt. Svensk (2001) menar att fotografier är ett utmärkt hjälpmedel då någon vill planera, föreställa sig något eller komma ihåg. Fotografiet kan vara en förutsättning för en person med kognitiva svårigheter att ta initiativ. Anders Bond och kollegor (2002) anser, som Svensk (2001), att bildens huvudsakliga funktion är att;

- göra det möjligt att förstå abstrakta begrepp
- fungera som ersättare av skrivet ord
- få förståelse och information om omvärlden

Slutsatserna från litteraturstudien medförde att vi kände oss övertygade om att informationsmaterialet - bilder, symboler och text - vi använde bör kompletteras med ljud/musik för att vara förståligt och göra det möjligt för besökarna på Händelsriket Lagunen att vara delaktiga i de olika valen.

SYFTE

Att ge personer med stora motoriska och kognitiva funktionsnedsättningar möjlighet att vara delaktiga i val av rum, musik och aktivitet då de besöker upplevelserummen på Lagunen.

Att få underlag och kunskap om hur information skall utformas för att personer på tidig utvecklingsnivå skall kunna förstå vilka valmöjligheter de har.

MÅLGRUPP

Minst fem vuxna flerhandikappade personer på tidig utvecklingsnivå och/eller personer med grav förvärvad hjärnskada som besöker upplevelserummen på Lagunen tillsammans med en medföljare.

METOD

För att kunna genomföra studien och använda B. A. Bar krävdes framtagande av informationsmaterial och enklare anpassning av miljön på Lagunen.

Urval av deltagare

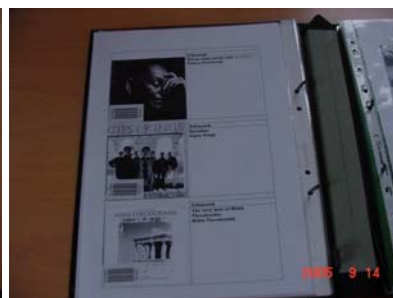
- Vid urvalet av deltagare var vi angelägna om att få så stor åldersspridning som möjligt. Alla besökare på Händelseriket Lagunen är på tidig utvecklingsnivå och kvinnor är något överrepresenterade.

- En projektledare (PL) utsågs för att göra förberedelsearbete och skriva slutrapporten.

Framtagning och anpassning av material och miljö

- *Bruksanvisning*, förenklad, för B. A. Bar, Bilaga IV

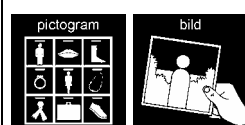
- *Pärm*, där valmöjligheterna på händelseriket Lagunen presenteras med bilder försedda med streckkod. Pärmens innehåller en översikt över Lagunen (ritning), de olika rummen och vilka aktiviteter man kan välja på i respektive rum samt ett urval av musik till varje rum.

- *Skylt*, utanför rummen placeras en orienteringsskylt som förutom text, fotografi och piktogram bild försetts med streckkod, se även Bilaga I

Lagunen händelserike och slingan

– CD-skivor, ett urval, förses med streckkod

Genomförande av studien

– Projektledare (PL) introducerar B. A. Bar för *teamet* på Händelseriket Lagunen vid ett sk. morgonmöte. Bruksanvisning och hur man spelar in ljud och meddelanden gicks igenom. Beslut om var B.A.Bar fysiskt skall placeras för att vara tillgänglig bestäms samt hur utvärderingen av användandet skall gå till beslutas.

– *Medföljande personal* till sex slumpvis utvalda personer (FP) bland besökarna på Lagunen får muntlig information och instruktion om B. A. Bar av någon ur *teamet*, ej PL, vid ett tillfälle innan besöket i upplevelserummet.

– *FP* använder B. A. Bar vid sina fortsatta besök för att boka rum, välja aktivitet i rummet samt val av musik under en tre månaders period. Efter användningen av B. A. Bar skattar FP tillsammans med medföljare användandet enl. ett strukturerat skattningsschema, Bilaga II och III. Personal från Lagunen är närvarande och observerar användandet av B.A. Bar då den används utanför upplevelserummet.

RESULTAT

Sju personer, sex kvinnor och en man har använt B. A. Bar under sina besök på Händelseriket Lagunen under 3 månader under senhösten 2005.

Åldern på besökarna varierade mellan 11 – 66 år, vilket motsvarar den normala åldersspridning på Lagunen. Kvinnor är överrepresenterade. Alla personerna behövde hjälp med att tala om sina behov och önskningar samt ta initiativ. Två personer hade förvärvat en hjärnskada i vuxen ålder. Tre av personer använder eller har haft kommunikationshjälpmedel sedan tidigare.

	kön	ålder	kommunikations- hjälpmedel
FP 1		11	-
FP 2		16	Big Mac Step by Step
FP 3		46	Föremål Piktogrambilder
FP 4		66	Pektavlor
FP 5		42	-
FP 6		19	-
FP 7		22	-

Tabell I

Åldern på försökspersonerna (FP) varierade mellan 11 – 66 år. En person var man (1/7). Tre personer använde någon form av hjälpmedel för att kommunicera.

Antal tillfällen försökspersonerna har använt B. A. Bar har varierat från ett till sex tillfällen under perioden studien pågått beroende på hur ofta de besökte Lagunen de tre månader studien pågick.

Alla personerna behövde hjälp med att hantera B. A. Bar

- B. A. Bar användes av alla försökspersoner vid val av musik. Tre personer använde också B. A. Bar för att välja rum i samband med bokning av nästa besök.

	Med- hjälpare	Hur var B.A. Bar att använda			B.A. Bar användes vid följande situationer			
					Rum	Aktivitet i rum	Musik	Orien- tering
FP 1	ja						x	
FP 2	ja						x	
FP 3	ja						x	
FP 4	ja				x		x	
FP 5	ja						x	
FP 6	ja				x		x	
FP 7	ja				x		x	

Tabell II

Alla deltagarna behövde hjälp för att hantera B. A. Bar. B. A. Bar användes av alla försökspersonerna (FP) vid val av musik. Tre personer använde B. A. Bar också i samband med val av rum.

- Orienteringsskyltarna utanför rummen har inte används av deltagarna. Skyltarna har däremot används vid studiebesök och av andra personer som förflyttat sig i korridorerna på Slingan.
- Ingen av försökspersonerna har använt sig av fotografierna med inspelade ljud för att välja aktivitet.
- En deltagare har lånat hem B. A. Bar
- En del av anpassningarna av material och utrustning har skett parallellt med att besökarna använt B. A. Bar bl a har ytterligare CD-skivfodral märkts upp.
- Under studiens sista del var vi tvungna att lämna in B. A. Bar på service eftersom man inte kunde spela in nya meddelanden varför alla deltagare inte fick möjlighet att använda B. A. Bar vid ytterligare tillfällen.

DISKUSSION

Alla deltagarna i studien använde B. A. Bar när de skulle välja vilken musik de ville lyssna på i rummet. Man kan välja på musik antingen i B. A. Bar-pärmen, där varje rum har ett rekommenderat urval (1 – 8 olika CD-skivor), eller direkt på CD-skivorna. I studien skedde de flesta val direkt på CD-skivan, troligen mycket beroende på att det hela blev mycket konkret, den här CD:n innehåller den här musiken, som jag vill lyssna på. De flesta av besökarna som kommer till Händelseriket har sina favoritartister, varför det första urvalet av musik sker bland dem. Sedan ”smyger” man, som medföljare, in något nytt t ex i samband med byte av rum och på så sätt utökar man repertoaren.

Att vara självständig innebär att utföra saker själv men också att bestämma om och när de ska utföras. För att kunna fatta beslut måste man vara informerad om möjligheterna och alternativ på ett sätt som man kan förstå. Man måste förstå vad det innebär att välja, att olika val kan ge olika resultat och att ett val av ett alternativ innebär att man väljer bort ett annat. Vid de flesta situationer kan personen dock påverka i någon mån om man ska göra något eller inte ... det är ett mer aktivt val att välja mellan två alternativ som man förstår vad det innebär än att välja mellan många alternativ som man inte förstår eller har svårt att samtidigt ta ställning till (Lindström & Wennberg, 1996; Alfonsson & Stenkilsson, 2000). En person med försämrad kortminnesfunktion väljer nästan alltid det sista eller näst sista alternativet när flera valmöjligheter presenteras muntligt, för att det är de alternativen personen kommer ihåg. Den enskilde personen lever alltså här och nu. Hon uttrycker sig med kroppsspråk, minspel och handlingar. Hon kan tolka andras kroppsspråk, minspel och handlingar (Grunewald, 1996; Andersson & Johansson, 2004). Hon kan minnas saker och känna igen sig. Hon tänker genom handling och inte i ord men vissa ord kan fungera som signaler. Det är svårare att tolka synintryck än ett hörselintryck. Ljuden verkar vara lättare att lära sig och att förstå (Brodin, 1991; Andersson & Johansson, 2004).

På Händelseriket Lagunen finns många olika rum. I varje rum kan man välja mellan flera olika aktiviteter. Man kan vara passiv men man kan också välja att vara aktiv t ex att trycka på knappar för att få igång olika ljus eller

ljudeffekter som bubbelrör, diskokula, fiberoptik eller fläkt, att spela instrument, att kasta boll, att gunga. Ingen av deltagarna i studien har valt aktivitet utanför rummet i den s.k. B. A. BAR-pärmen. Det kan finnas många orsaker till detta; en kan vara att det varit svårt att spela in adekvata och rättvisande ljud, en annan kan vara att bilden varit svårt att tolka och en tredje kan vara att välja i en pärm är för långt bort från verkligheten.

Man har behov av hjälp för att göra omvärlden förståelig och överskådlig för att vara trygg och för att kunna utveckla sig och uttrycka sina behov och önsknings (Winlund, 1996). Genom många och varierande erfarenheter kan personen utnyttja sin begåvning maximalt. På detta sätt kan en person även i vuxen ålder öka sin funktionella förmåga. När de individuella behoven blivit synliga kan rätt utformat stöd bidra till ökad självständighet (Lindström & Wennberg, 1996). En persons möjlighet att vara självständig i en situation är beroende av många olika förutsättningar som t ex; eget intresse, tidigare erfarenhet, eventuella rörelsehinder, syn- eller hörselnedsättning, begåvningsnivå, situationens krav på olika förmågor och omgivningens attityder. Att skaffa sig begrepp genom olika upplevelser är ett sätt att förstå omvärlden. Att skaffa sig begrepp utan egna erfarenheter genom att relatera till sådant man tidigare har upplevt är nästa steg i språkutvecklingen, har man ingen erfarenhet blir uttrycket tomt och innehållslöst. Instruktioner av olika slag kan göras tydligare med hjälp av en *exakt (identisk) bild* (Alfonsson & Stenkilsson, 2000).

Tre av deltagarna i studien använde rums skyltarna i pärmen för att välja vilket rum de ville vara i då man bokade tid för nästa besök. Skylten hade ett fotografi på hur rummet ser ut då man kommer in i det, dvs. från dörröppningen. Det inspelade ljudet var en röst som sa t ex "Det här är vita rummet". Deltagarna valde oftast mellan två skyltar, vilka rum man kunde välja mellan valdes ut av den medföljande personalen, ibland gjordes flera två vals val efter att deltagaren med gester eller mimik uttryckt att de förslag som presenterades val felaktiga. Deltagarna som använde B. A. Bar i dessa situationer har besökt Lagunen och de olika rummen vid flera tillfällen och har alltså god lokalkännedom och flera erfarenheter av besök i rummen. Besökare, som inte deltog i studien utan besökte Lagunen i andra ändamål använda skyltarna, som var placerade utanför dörren. Skyltarna underlättade då orienteringen i lokalerna, man var dock beroende av att ha tillgång till B. A. Bar, som oftast var placerad på en hylla i kaféet. Under senare år har enklare samtalsapparater i form av en knapp med inspelat tal introducerats på den svenska marknaden av bl a Rehabmodul och RehabCenter, Voisec respektive Talking Symbols Notepad. Dessa knappar skulle troligen kunna ersätta streckkoden på orienteringsskyltarna utanför rummen. Möjlighet till ett kortare meddelande skulle då alltid vara tillgängligt för besökarna.

I den föreliggande studien upplevdes B. A. Bar som ett positivt redskap även om ingen av deltagarna kunde hantera streckkodsläsaren självständigt utan var i behov av hjälp från sina medföljare. Allt arbete runt användandet av B. A. Bar gjorde att vi kunde ge den medföljande personal ett material där de kunde erbjuda valmöjligheter på ett enkelt sätt vid besöken på Lagunen. Vi på Lagunen blev tvingade att strukturera informationen av rummen och göra

den lätt läst samt komplettera text med fotografier och symboler för att göra den tillgänglig för så många personer som möjligt. För att B. A. Bar skall fungera även i framtiden behövs att någon kompletterar pärmen och övrigt informationsmaterial med fotografier och symboler samt talar in eller spelar in musik till dessa. B. A. Bar kan troligen ersättas av andra produkter t ex på dörrskyltarna. B. A. Bar-pärmen skulle säkerligen kunna fungera som en Power Point-presentation i en dator med pekskärm. Där B. A. Bar troligen har sin styrka är att spela upp musik i direkt anslutning till val av musik, där man har fodralet framför sig då musiken spelas upp.

Vi har fått fördjupad kunskap om hur informationen bör vara utformad för att besökare på tidig utvecklingsnivå, som besöker Händelseriket Lagunen, skall kunna vara delaktiga och göra självständiga val. Det har varit roligt och känts meningsfullt att fördjupa sig i ett ämne där teknik kan leda till så mycket positivt men också frustrerande att det kräver så mycket förberedelse, tid och struktur för att det skall fungera.

REFERENSLITTERATUR

Alfonsson T. & Stenkilsson G (2000) *Let 's go Photoshopping*. Karlskrona/Ronneby: Högskolan (kandidatuppsats).

Andersson I. & Johansson E. (2004) *Ett helt vanligt ovanligt liv*. Mölnlycke: FUB.

Bond A., Danung S., Gatu K., Liljeberg M., Lindström E. & Wihlborg-Rannek I. (2002) *Det spelar roll vilka bilder du väljer! Bildstöd för personer med utvecklingsstörning*. Stockholm: Hjälpmedelsinstitutet.

Brodin J. (1991) *Att tolka barns signaler. Gravt utvecklingsstörda flerhandikappade barns lek och kommunikation*. Stockholm: Stockholms Universitet/Pedagogiska Institutionen (doktorsavhandling).

Grunewald K. (red) (1996) *Medicinska omsorgsboken. Om utvecklingsstörning och andra funktionshinder* Stockholm: Natur och Kultur.

Göransson K. (1982) *Hur förståelsen av verkligheten utvecklas*. Stockholm: Stiftelsen ala & Handikappinstitutet.

Lindström E. & Wennberg B. (1996) *Grepp om livet*. Stockholm: Handikappinstitutet.

Svensk A. (2001) *Design av kognitiv assistans*. (Licentiatuppsats) Uppsala: Certec.

Winlund G. (1996) *Tänk om ... Begåvningshjälpmedel för personer med grav utvecklingsstörning*. Stockholm: Handikappinstitutet/ala.

INTRESSANTA HEMSIDOR

www.hi.se

www.ala.fub.se

www.certec.lth.se

www.vardguiden.se